

Sveriges energisituation i ett europeiskt perspektiv

1. Den globala ekonomin har under de senaste 150 åren varit starkt beroende av de fossila bränslena kol, olja och gas. Det har blivit allt tydligare att sinande reserver av fossila bränslen och deras skadeeffekter på miljö och klimat föranleder en snabb omställning mot en ekonomi baserad på icke-fossila alternativ. Hur detta kan åstadkommas på bästa sätt är en vetenskaplig utmaning där oberoende vetenskapsakademier har en viktig roll att spela. En omställning av energisystemet måste optimeras utifrån tekniska, miljömässiga och ekonomiska utgångspunkter. Med alla särintressen inom energi som manifesteras i media och på nätet är det viktigt att politiken och vetenskapen samarbetar nära.
2. Genom sitt Energiutskott strävar KVA efter att belysa energifrågan i svenskt, europeiskt och globalt perspektiv. Inom EU deltar KVA i European Academies Science Advisory Council (EASAC) som ger råd bland annat om energifrågor till EU-kommission och Parlament genom nära samarbete med ordförande Barossos Chief Scientific Advisor, Ann Glover.
3. EU:s mål/direktiv borde vara väl underbyggda och beakta varje europeiskt lands speciella förutsättningar. Tyvärr har de ambitiösa målen 20/20/20(10) fram till 2020 när det gäller CO₂-reduktion, effektivisering av energikonsumtionen och andel förnybar energiproduktion (inklusive drivmedel) redan visat sig oförenliga. EU-kommissionen har nu inbjudit till en konsultation rörande "GREEN PAPER - A 2030 framework for climate and energy policies" med svar senast 2 juli 2013.
4. KVA:s Energiutskott utgår, i sina scenarier när det gäller framtida konsumtion och produktion av energi, från att användning av fossila energikällor på annat än en bråkdel av nuvarande nivå är ohållbart på sikt eftersom deras miljö- och klimatpåverkan är oacceptabla. Det är speciellt viktigt att behandla klimatfrågan så sakligt som möjligt i skenet av de många motstridiga uppfattningar som förs fram i klimatdebatten.
5. Förnybar energi och kärnkraft är de fossilfria alternativ som Energiutskottet prioriterat i sina scenarier om energisituationen i Sverige och i världen fram till 2050. Sverige producerar och konsumerar redan nu en förhållandevis låg andel fossil energi vilket kan gynna svenskt näringsliv i form av varor och tjänster som ger små koldioxidavtryck, produkter som av den anledningen bör kunna bli konkurrenskraftiga både inom och utom landet.
6. En stor del av Sveriges koldioxidutsläpp härrör från transportsektorn. Sverige bör därför i sin energipolitik prioritera ersättning av fossila drivmedel med inhemska bi drivmedel och Sveriges fossilfria el. På så sätt medverkar Sverige optimalt till att uppfylla EU:s övergripande mål; försörjningstrygghet och reduktion av CO₂-utsläpp. Därtill uppnås en betydande energieffektivisering eftersom el är den mest högkvalitativa av alla energibärare. Elenergi kan omvandlas nära hundra procentigt till mekaniskt arbete.

7. Globalt sett kommer andelen el i energitillförseln, som redan är hög i Sverige, att öka i framtiden. Sverige har den stora fördelen att ha riklig tillgång på vattenkraft och bioenergi samt kärnkraft som gör att Sverige redan nu har inhemskt producerad fossilfri el.

8. I Europa som helhet står fossila bränslen för 53 % av elproduktionen. I och med en ökande andel väderberoende förnybar el från sol och vind kommer stora krav att ställas på utbyggda elnät, ökad reglerkraft och energilagring - allt till mycket höga kostnader. Den planerade kärnkraftsavvecklingen i Tyskland kommer dessutom att medföra nyetablering av fossil elproduktion. Den stabila och fossilfria svenska elkonsumtionen riskerar inom en utbyggd europeisk elmarknad att spädas ut till att bli både instabil och delvis fossilbaserad. De fördyringar som blir följderna kan komma att drabba den svenska samhällsekonomin om inte en genomtänkt strategi tas fram i förhandlingar inom och med EU.

9. Elpriset har efter omregleringen 1996 och etableringen av en nordisk elmarknad stigit. Prisökningen har fått konsekvenser för svensk energiintensiv industri. Det svenska konsumentpriset på el är dock trots omregleringen i stort sett under statlig kontroll genom skatter och subventioner, statliga Svenska Kraftnät och statliga Vattenfall, som är en storspelare inom den nordiska elmarknaden. Hur det konkurrensutsatta svenska näringslivet fortsättningsvis kommer att påverkas av prisförändringar i omställningen av det europeiska elsystemet blir en av politikens viktigaste utmaningar inom energiområdet.

10. I Sverige saknas en myndighet med övergripande ansvar för energiområdet. Den nuvarande energimyndigheten har regeringens uppdrag att i första hand utveckla förnybara energikällor i eltillförseln, speciellt vindkraften (det så kallade tredje benet). Det är önskvärt att Energimyndighetens ansvarsområde utökas till att omfatta alla energislag och att myndigheten kan ta ett helhetsgrepp över Sveriges energiförsörjning.

På uppdrag av Energiutskottet
Sven Kullander
Ordförande